

Han Moraal, lid van het College van procureurs-generaal

‘Zoek elkaar op voor de crisis’

Het Openbaar Ministerie is bezig met een opmars als het gaat om crisisbeheersing. Binnen het College van procureurs-generaal is Han Moraal verantwoordelijk voor de portefeuille crisisbeheersing. Dit lijkt een logische keuze getuige zijn crisiservaring. Hij had als Haagse Hoofdofficier van Justitie de leiding over de crisisbeheersing tijdens de aanhouding van twee van terrorisme verdachte personen op 10 november 2004 in het Laakkwartier. Het Nederlands Genootschap van Burgemeesters sprak met hem over zijn eigen crisiservaringen en de rol van de officier in crisistijd.

Procurer-generaal Han Moraal begint het gesprek met een herkenbare boodschap. ‘Tijdens de inval in het Laakkwartier gaf het voor de korpschef, de burgemeester en mij een vertrouwd gevoel dat we elkaar kenden. Niet alleen kenden we elkaar, we wisten ook wie wanneer welke functie zou vervullen. Mijn burgemeester wist destijds dat hij niet ging over de inzet van de Dienst Speciale Interventies, maar dat het bij uitstek in het straatje van het OM lag om daarover te beslissen.’ Vertrouwen is

geeft. Om begrip te creëren voor de lastige positie van het OM stelt Moraal voor om in crisistijd ook procesinformatie te geven. ‘Wij moeten het onszelf ter harte nemen dat wij aan het begin van een vergadering ook toelichten waarom wij bij de crisis aanhaken. Daarmee schaden we niet het opsporingsonderzoek, maar geven we wel te kennen rekening te houden met de informatiebehoefte die de andere partners hebben.’

‘Niet iedereen kan of wil begrijpen dat het OM een terughoudend antwoord geeft.’

volgens Moraal de basis van succes. Maar in de praktijk merkt hij dat niet alle burgemeesters beseffen dat de hoofdofficier in sommige crisissituaties een voorzittersrol heeft. ‘Zodra sprake is van een zware strafrechtelijke component in de crisis, zoals bij ontvoeringen of gijzelingen, dan is het OM verantwoordelijk. De burgemeester gaat dan nog over de uitstralingseffecten naar de openbare orde, maar het OM heeft de leiding over de crisissituatie zelf. Die rolverdeling is nog niet algemeen bekend. Ook niet bij de media. Bij de persconferentie rond de situatie in het Laakkwartier zetten de media bijvoorbeeld alle microfoons bij het naambordje van de burgemeester neer. Terwijl ik als hoofdofficier ook voorzitter was van de persconferentie.’ Moraal kan er om lachen, maar onderstreept tegelijkertijd het belang van een heldere taakverdeling. ‘Ik begrijp dat niet iedereen weet dat ook een officier van justitie aanwezig moet zijn in crisistijd.’ En als de officier aanwezig is dan doet hij vaak in het belang van het onderzoek geen inhoudelijke mededeling. Niet iedereen kan of wil begrijpen dat het OM een terughoudend antwoord

Beslissingsbevoegdheid

Als pleitbezorger van een professionele crisisbeheersing binnen het OM steekt Moraal ook de hand in eigen boezem. ‘Alle betrokkenen binnen het OM moeten per crisistype weten welke rol ze zelf en welke rol andere crisispartners vervullen. Als je met enige regelmaat oefent, kun je je eigen rol en die van anderen leren. Met onze aanwezigheid moet bij andere betrokkenen langzaam de rol van het OM in de crisisbeheersing duidelijk worden.’ Volgens de procureur-generaal leidt onbekendheid over de rol van het OM tot vreemde situaties in crisisoefeningen. ‘Nog steeds hoor ik de verhalen over burgemeesters die bijvoorbeeld niet weten dat ze geen beslissingsbevoegdheid hebben over de inzet van het arrestatieteam. Het is onze taak als OM daar verandering in te brengen, want we hebben dan blijkbaar ook onvoldoende onze rol uitgelegd.’

Het thema ‘*Het OM en de bestuurlijke dilemma's*’ staat centraal in de bijeenkomst die het NGB op woensdag 3 juni 2009 voor burgemeesters organiseert. Han Moraal (procurer-generaal) en Matthieu Meijer (burgemeester van Geertruidenberg) vertellen hun persoonlijke ervaringen over dit thema. De bijeenkomst is van 16.00 tot 20.00 uur (inclusief diner) in Huizen (Nh). Burgemeesters kunnen zich aanmelden via info@burgemeesters.nl.

De rol van het OM in crisistijd ligt volgens Moraal in het verlengde van de reguliere rol van het OM: zorg dragen voor de strafrechtelijke handhaving van de

‘Spreek over mogelijke dilemma’s die zich in een crisis kunnen voordoen.’

rechtsorde. Dit betekent voorkoming, opsporing, beëindiging, vervolging en het voor de rechter brengen van strafbare feiten, en de tenuitvoerlegging van beslissingen in strafzaken. De officier van justitie heeft samen met de burgemeester het gezag over de politie. Moraal geeft aan dat hieruit volgt dat het OM tijdens crises verschillende rollen kan hebben, waarbij een belangrijk onderscheid kan worden gemaakt tussen de bestuurlijke en de strafrechtelijke kant van zijn taak. Vanuit de bestuurlijke verantwoordelijkheid neemt een officier van justitie plaats in een beleids-team – regionaal of gemeentelijk – of in de driehoek. Dit betekent echter niet dat de officier in het beleids-team of de driehoek de directe leiding over het strafrechtelijk onderzoek heeft. Dat wordt namelijk gedaan door een zaakofficier, die zich puur richt op de opsporing zonder zich bezig te hoeven houden met de crisisbeheersingsactiviteiten. Moraal: ‘Het OM

scheidt hiermee de bestuurlijke en strafrechtelijke verantwoordelijkheid: de officier die verantwoordelijk is voor het opsporingsonderzoek maakt geen deel uit van het (gemeentelijk of regionaal) beleids-team. Ook dit weten niet alle burgemeesters en crisispartners.’

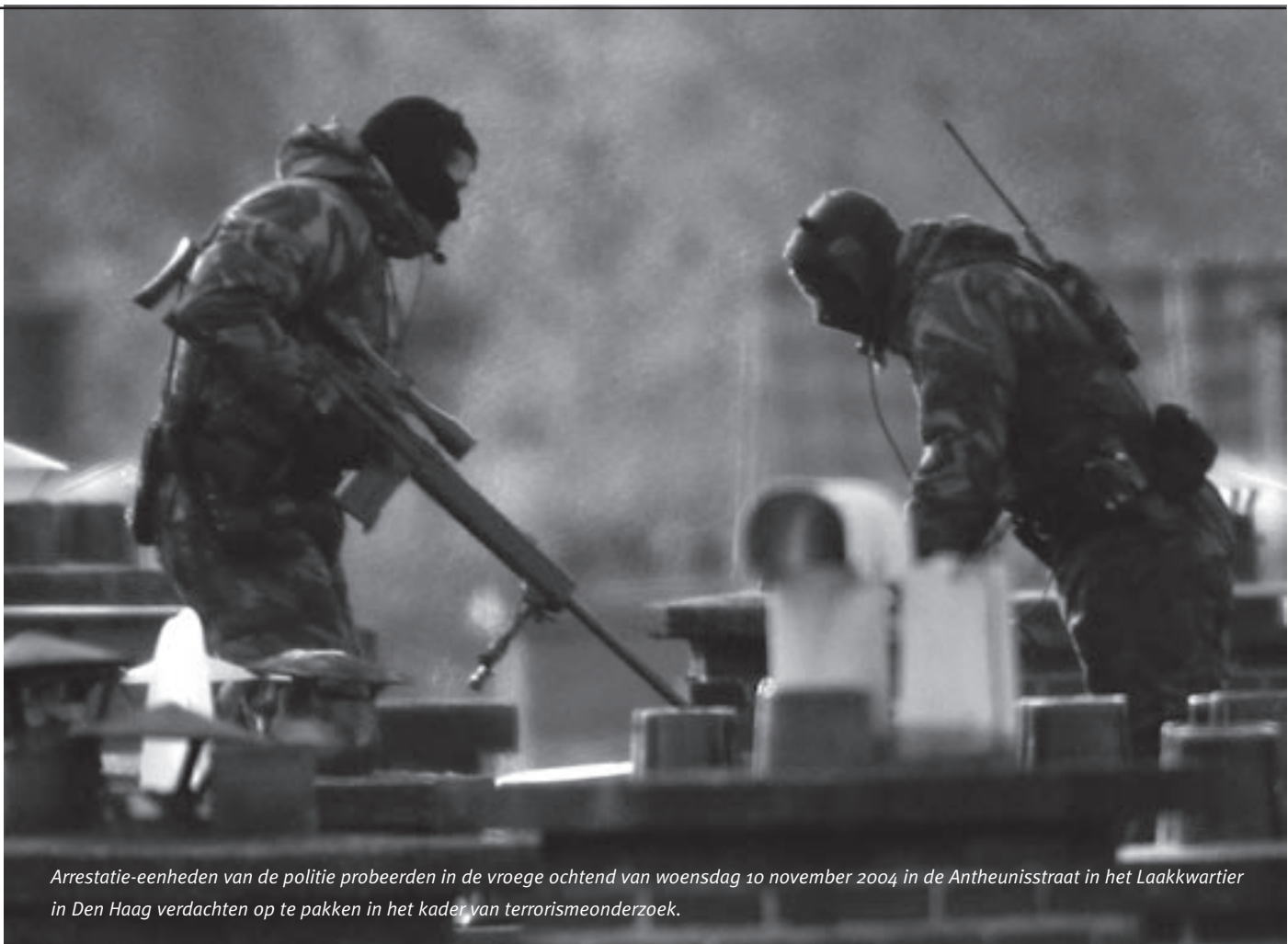
Dubbele pet

Niet iedereen weet dat er separaat een driehoeks-overleg kan plaatsvinden tijdens een crisis, aldus Moraal. Dan schakelt de burgemeester tussen driehoek enerzijds en beleidsteam anderzijds. Een driehoeksoverleg met burgemeester en politiefchef vindt bijvoorbeeld plaats, als zeer vertrouwelijke strafrechtelijke informatie gedeeld moet worden tussen de officier van justitie, burgemeester en politiefchef of in verband met het besluitvormingsproces over een strafrechtelijke inzet van bijvoorbeeld de Dienst Speciale Interventies.

Rondom deze problematiek heeft Han Moraal een boodschap voor burgemeester en officieren van justitie. ‘Zoek elkaar op voor de crisis. Spreek over mogelijke dilemma’s die zich in een crisis kunnen voordoen. Een daarvan is de dubbele pet van de officier van justitie. Steeds vaker maakt de officier bij een crisis deel uit van het beleidsteam. Waarbij ik soms bij burge-

Han Moraal, lid van het College van procureurs-generaal en verantwoordelijk voor de portefeuille crisisbeheersing.

Arrestatie-eenheden van de politie probeerden in de vroege ochtend van woensdag 10 november 2004 in de Antheunisstraat in het Laakkwartier in Den Haag verdachten op te pakken in het kader van terrorismeonderzoek.

meesters nog een zekere angst bespeur om informatie te delen met het OM. Men is kennelijk bevreesd dat die gegevens tegen hen worden gebruikt in strafrechtelijke zin. Bij mijn beste weten is het nog niet gebeurd dat het OM heeft gekeken naar het optreden van een burgemeester tijdens crisissituaties. Wat wij wel doen, is dat in het geval van een ramp met een bedrijf wordt gekeken naar wie de vergunning heeft afgegeven en of dat wel ordentelijk is gebeurd. Maar praat met elkaar over deze en andere dilemma's. Want zowel rationele als emotionele argumenten over de rol van de officier in crisistijd mogen de toekomstige samenwerkingsrelatie niet onder druk zetten.'

Redden van mensenlevens

De onbekendheid bij crisispartners over de rol van het OM in crisisbeheersing is de reden waarom het OM begin 2009 met de publicatie 'Daar kan ik geen mededeling over doen' (2009) kwam. Moraal: 'De publicatie geeft een inkijk in de OM-organisatie. Officieren van justitie die betrokken zijn geweest bij calamiteiten vertellen hun persoonlijke verhaal over hun eigen optreden en wat er goed of slecht ging. Het zijn uiteenlopende praktijkervaringen van officieren: van de rellen in Ondiep tot het ongeval in de Amercentrale. Van de inval in het Laakkwartier tot de gij-

zeling in Helden. Bewust is gekozen voor een grote diversiteit aan incidenten, met steeds een andere rol voor het OM. Het gaat om zaken die de samenleving schokken en soms zelfs om beslissingen over leven

'Steeds vaker maakt de officier bij een crisis deel uit van het beleidsteam.'

of dood. Niet alleen bevat de publicatie belangrijke lessen, maar ook een interessante blik achter de schermen bij het OM.' Procureur-generaal Moraal hoopt dat de verhalen bijdragen aan een beter beeld van de rol van het OM bij crises. Hij sluit af met een geruststellende boodschap voor burgemeesters: 'Het primaat bij een crisis of een ramp ligt bij het redden van mensenlevens, ook als het opsporingsonderzoek dan tijdelijk in het gedrang komt. In dat opzicht zitten OM en bestuur op dezelfde lijn.' <

Roy Johannink/NGB